

JENS ANDERSEN

ASTRID LINDGREN; Zgodba o avtorici Pike Nogavičke

prevod: Amalija Maček

Mladinska knjiga, 2025, pt. v., 507 str., 39,99 €, JAK

Naposled smo dobili podrobno biografijo znamenite švedske mladinske pisateljice Astrid Lindgren (1907–2002), stvariteljice nepozabne *Pike Nogavičke*. Napisal jo je danski knjižni avtor in literarni kritik Jens Andersen. Astrid Lindgren v mladosti ni imela ravno sanjskega življenja. Nasprotno. Rojena kot Astrid Ericsson se je, še mladoletna, zapletla s svojim nadrejenim, Reinholdom Blombergom, zanosila in rodila, oddala sina Lasseja v rejo na Dansko, bila pri devetnajstih polna žalosti in skrbi, vse dokler se ni poročila s Sturejem Lindgrenom, z njim dobila hčer Karin ter uspela združiti družino tudi s sinom. Prvo knjigo, *Britt-Marie izlije svoje srce*, so ji objavili med drugo svetovno vojno, ko je že snovala *Piko Nogavičko*. Njen lik je izhajal iz grozot druge svetovne vojne, odločila pa se je, da jo bo kot knjigo podarila hčerki Karin za deseti rojstni dan. Rokopis je poslala založbi Bonnier, kjer so ga zavrnili, češ da je prezahteven, potem pa ga je prevzela založba Rabén & Sjögren in iz *Pike Nogavičke*, ki je izšla leta 1945, naredila nesluteno uspešnico, saj so do konca štiridesetih let prejšnjega stoletja na Švedskem prodali več kot tristo tisoč izvodov ter povzročili pravo euforijo, celo psihozo. Vendar se tudi od tod naprej avtorici nista cedila zgolj med in mleko. Mož ji je umrl že leta 1952, kar jo je dodobra zadelo, tako da je nekaj utehe našla tudi pri prijateljici, Nemki Louise Hartung, ki se je enostransko zaljubila vanjo. Sledile so mnoge knjige, med drugim piscu teh vrstic ljuba *Bratec in Kljukec s strehe*, pa *Erazem in potepuh* ter politično konotirana *Ronja, razbojniška hči*, vendar se kljub vsem uspehom, filmov po njenih knjigah in svetovni slavi vse do konca svojega življenja ni prevzela. Ko jo je neki urednik leta 1989 vprašal, ali se zaradi prevodov v petdeset jezikov počuti nesmrtno, je odvrnila: »Ne, zakaj bi se? Vse je nečimrnost in lovljenje vetra. Vsi smo namreč enaki, vsi smo bili nekoč mali pristrčni otroci, ki so odrasli in bodo lepega dne umrli. Le kaj torej pomeni, če si preveden v 50 jezikov?« *Pika Nogavička* in druge njene zgodbe pa vseeno živijo naprej. Tudi v slovenščini! > SAMO RUGELJ

ANTON GRADIŠEK

ZGODBE O SLOVENSKIH ZNANSTVENIKIH IN ZNANSTVENICAH

Beletrina, zbirka Posebne izdaje, 2025, t. v., 308 str., 39 €

Avtor, dr. Anton Gradišek (1983), je fizik, zaposlen na Institutu Jožef Stefan. Doktoriral je leta 2012 na Fakulteti za matematiko in fiziko Univerze v Ljubljani, podoktorsko izobraževanje pa opravil v Južni Koreji in ZDA. Že dobro desetletje se ukvarja z uporabo umetne inteligence na različnih področjih, predvsem v medicini in biologiji. Za Novice IJS je vrsto let pisal zgodbe o slovenskih znanstvenikih, ki so postale osnova za to knjigo. Predstavljenih je več kot petdeset osebnosti, ki so vsaka na svoj način, kot raziskovalci in raziskovalke, pionirji in pionirke, pa tudi kot zanimivi posamezniki in posameznice, zaznamovali slovensko in svetovno zgodovino. Najprej spoznamo Hermana Koroškega iz 12. stoletja, ki je bil astronom in prevajalec antičnih del, pa kraljico in alkimistko Barbaro Celjsko, veleposlanika v Rusiji, barona Žiga von Herbersteina, in druge. Sledi kratek pregled šolstva in med prvimi je polihistor in avtor *Slave vojvodine Kranjske* Janez Vajkard Valvasor, pa tudi astronom na kitajskem dvoru Ferdinand Avguštin Hallerstein. Posebno mesto ima rudnik živega srebra v Idriji, tam naokrog so delovali številni zdravniki in naravoslovci, kot sta Giovanni Antonio Scopoli in Baltazar Hacquet, pa čebelarji pionir Anton Janša, mecen Žiga Zois, matematik Jurij Vega in drugi. Za najstarejšo znanstveno ustanovo na Slovenskem velja Botanični vrt in tu je zgodba njegovega ustanovitelja Franca Hladnika ... Preberemo lahko tudi o življenju in delu Antona Lavrina, diplomata in egiptologa, pa Matije Čopa, ki je bil jezikoslovec in Prešernov literarni mentor, ne moremo pa niti mimo slavnega fizika Jožefa Stefana, kemika in prvega Nobelovega nagrajenca slovenskega rodu, izumitelja Antona Codellija, letalskega pionirja Edvarda Rusjana ter številnih drugih ... Konec 19. stoletja, ko so ženske lahko začele študirati, se med portreti začnejo pojavljati tudi znanstvenice, pedagoginje in raziskovalke, kot so arheologinja vojvodinja Mecklenburška, prva diplomirana medicinska sestra Angela Boškin, Ana Štěrba-Böhm je bila prva ženska pri nas z doktoratom iz kemije (Univerza v Pragi, 1911), njena starejša sestra Eleonora Jenko, poročena Groyer, pa je doktorirala iz medicine leta 1907 na Univerzi v Sankt Peterburgu. Prva Slovenka z doktoratom iz biologije je bila Angela Piskernik, ki jo lahko štejemo tudi za prvo slovensko moderno znanstvenico. »Knjiga je poklon vsem, ki z radovednostjo, vztrajnostjo in predanostjo ustvarjajo nove rešitve za prihodnost. Obenem je dragocen opomnik, da je znanost temelj napredka in gonilo družbenega razvoja,« je o knjigi zapisal prof. dr. Gregor Anderluh, direktor Kemijskega inštituta. > RENATE RUGELJ

SLOVENSKA MATICA
USTANOVLJENA 1864IZVIRNI SLOVENSKI
KNJIŽNI NOVOSTI

Roman Nataše Konc
Lorenzutti *Vse je postal
plamen o kiparki Lizi Hrič
obsojeni na Nagodetover
procesu.*

Posthumno objavljena
esejistična premišljevanja
dr. Andreja Capudra
Nedokončani spisi.

Obe deli bosta dostopni na Slovenskem
knjižnem sejmu. Vljudno vabljeni,
da obiščete stojnico Slovenske maticе.

Knjigi lahko naročite na naši spletni stran
www.slovenska-matica.si, prek telefona
(Mateja Rizvič 01 422 43 40) ali kupite v na
prodajalni in v knjigarnah po Sloveniji.